

EL PRIMER CERTAMEN LITERARI DE VILASSAR DE MAR (1887)

El 14 d'agost de 1887 es celebrava a Vilassar de Mar un certamen literari. Aquell mateix any, de la impremta La Renaixensa sortia el volum¹ corresponent a la memòria del certamen. Un exemplar d'aquest llibre es conserva a la Biblioteca de Catalunya i porta una dedicatòria de la junta organitzadora del certamen a Josep Puig i Cadafalch.²

Quan s'organitzà el certamen, ja feia temps que nombroses ciutats del país havien adoptat el model dels Jocs Florals de Barcelona com a motor de dinamització cultural catalanista. No és pas una efemèride isolada en el Maresme, encara que sovint presenten un model de vetllada literària i musical. Entre d'altres, a Mataró se n'havien celebrat o se'n celebrarien el 1883, el 1889, el 1892 o el 1893; al Masnou el 1881; a Arenys de Mar el 1889; a Canet de Mar el 1897 i a Malgrat de Mar el 1886.

Si bé l'interès que mereixen les composicions premiades resulta escàs, en canvi resulta interessant el context en el qual es celebrà el certamen i la presència de personatges rellevants del catalanisme.

La crisi del Centre Català, de Valentí Almirall, s'esdevingué el juny, desencadenant-se amb la seva elecció com a president, i el dia 5 d'octubre de 1887, materialitzant-se la ruptura amb l'elecció de la junta directiva de la Lliga de Catalunya, presidida per Pau Sans i Guitart. Així doncs, el certamen de Vilassar, que havia estat convocat el 22 de maig, es celebrà en plena crisi del Centre i poc abans de l'escissió definitiva. Valgui aquesta pinzellada per contextualitzar la presència en el jurat dels noms més representatius del Centre Català, com ara Valentí Almirall, Frederic Soler «Pitarra» o el mateix Àngel Guimerà.

EL CERTAMEN

Com hem dit, la convocatòria es féu el 22 de maig de 1887 i el termini de lliurament d'originals conclouia el 31 de juliol. Les composicions havien de ser inèdites i originals. Era el primer certamen que s'organitzava a Vilassar de Mar i el jurat estava format per Eduard Vidal i Valenciano, com a president, i Damàs Calvet, Àngel Guimerà, Frederic Soler i Valentí Almirall com a vocals. La reina de la festa fou Maria del Pilar de Pastors i de Magarola.

No sabem com sorgí la iniciativa de convocar el certamen, però el que queda clar és que s'implicaren amplis sectors de la població, tal com es desprèn del cartell de premis i de la composició de la junta organitzadora i dels protectors que, a banda de la participació plena i l'aixopluc del propi Ajuntament, aplegaren el bo i millor de la vila.

Així, la junta organitzadora estava formada per Josep Masriera com a president, Jaume Arús com a vicepresident, Pere Julià Sust com a secretari, i Emili Sust, Pere Bassa, Francesc Vilà, Miquel Pou, Jaume Guardiola i Francesc i J. Bisa com a vocals. Entre els membres protectors, fins a un total de vuitantadues persones, la junta estava formada, entre d'altres, per l'Ajuntament de Vilassar, M. Bisa, vídua d'Estrader, Josep Abril i Suari, Josep Abril, Vicenç Adelantado, Pere Almera i Bonaventura Alsina. El cartell de premis, que era molt extens, també reflecteix l'àmplia implicació, des dels sectors oficials –la reina regent o el llavors ministre d'ultramar Víctor Balaguer, o el diputat del districte Lluís Garcia Soler i Pla– i religiosos –el canonge Jaume Almera, Ramon Vidal, rector de Vilassar, o Josep Giribert, regent de la parròquia–, prohoms de la vila i particulars –Joaquim Valentí, exdiputat, Rafel Monjo, director de l'Escola Nàutica Mercantil o el metge Josep Masriera–, fins a entitats obreres com ara l'Ateneu Vilassanès de la Classe Obrera o la Cooperativa de Sant Antoni.

També queda clar l'objectiu del certamen, que s'insereix perfectament en la tradició d'aquests tipus d'actes: «La junta organitzadora, desitjan contribuir al conreu y propagació de la llengua catalana, té l'honor de convocar á tots los escriptors pera que prengan part en lo Certámen Literari, que ab l'apoyo del Magnífich Ajuntament tindrà lloch en aquest poble lo dia 14 del próxim Agost, baix las condicions qu'expresa lo següent...» Les obres aspirants havien de ser treballs en català, excepte les que optessin als premis 2, 4 i 11 que també ho podien ser en castellà. En total s'havien d'adjudicar 17 premis:

1. Flor natural: a una obra de tema lliure. El guanyador escolliria la reina.
2. Premi ofert per la reina regent: un exemplar de *Don Quixot de la Mancha* a un poema sobre «l'Amor de mare».
3. Premi ofert per Víctor Balaguer d'unes obres completes d'ell mateix a una composició de tema lliure.
4. Premi ofert per Josep Sagasta d'un objecte d'art a un estudi que tractés dels «Medis que deu adoptar lo poble de Sant Joan de Vilassá, pera atenuar los efectes ruinosos que li ha causat la actual decadencia de la marina mercant».
5. Premi ofert pel canonge de la seu de Barcelona, fill de Vilassar, en Jaume Almera, d'un exemplar de la *Història Universal de César Cató*, a un treball sobre «Genesis geològich-històrich-polítich de Sant Joan de Vilassá».

6. Premi ofert per mossèn Ramon Vidal, rector de Vilassar, d'una ploma d'or a un treball sobre el tema «Sense religió no hi pot haver progrés, y la negació de Déu es la negació del mateix progrés».

7. Premi ofert per mossèn Josep Giribert, regent de la parròquia de Vilassar, d'una joia de plata als millors goigs a Sant Joan, patró de Vilassar.

8. Premi ofert per Joaquim Valentí, exdiputat a Corts pel districte, d'un exemplar del poema *Mallorca cristiana* de Damàs Calvet, al treball sobre «Un fet gloriós de la marina catalana en la Edat Mitja».

9. Premi ofert per Rafel Monjo, director de l'Escola Nàutica Mercantil, d'una obra completa d'arquitectura naval de Joan Monjo i Pons al treball sobre els avantatges que representa l'ensenyament a la societat en general.

10. Premi ofert per l'Ateneu Vilassanès de la Classe Obrera, d'una llançadora de marfil, plata i or, al poema que millor demostrí els avantatges que la instrucció reporta a l'obrer.

11. Premi ofert per Aleix Clapés, d'un quadre a l'oli, al millor poema sobre «Lo mar llatí».

12. Premi ofert per uns vilassarencs residents a Montevideo (Pau Ferrés, Pere Ferés, Jaume Tramoleras, Pere Carrau, Pau Carrau, Pere Mir, Pau Sust, Joan Mir i Joan Alsina), d'una escrivania de plata daurada, al millor poema que millor canti «l'ausència de la Patria».

13. Premi ofert per Torcuat Tassó, d'un grup escultòric, al poema més inspirat sobre «L'petó».

14. Premi ofert per Cooperativa de Sant Antoni, d'una joia de plata a la millor poesia descriptiva que posi de relleu les «Ventatjas que reportan las cooperativas á la classe obrera».

15. Premi ofert per Pere Sitjes Bassa, d'una joia d'or, a la millor oda a Balmes.

16. Premi ofert pel Dr. Joseph Masriera, d'una escultura d'A. Vallmitjana, al poema que millor demostrí la relació que existeix entre la medicina i la caritat.

17. Premi ofert per Lluís Garcia Soler i Pla, diputat a corts pel districte, d'un objecte d'art al millor treball de tema lliure.

La convocatòria degué tenir molt de ressò a la població i també, a jutjar pel nom d'alguns dels guardonats, més enllà de la comarca. Trobem un mataroní com Josep Puig i Cadafalch, o habituals dels jocs florals com Conrad Roure, Francesc

Ubach i Vinyeta, Antoni Bori i Fontestà o Josep Franquesa i Gomis. La participació fou força reeixida, ja que es presentaren cent-cinc composicions, algunes amb títols i lemes suggerents, com ara: 19- «Clar de lluna (A la sorra de la platja - á la vora de la mar. F. Soler)»; 43- «La barretina (La barretina encara vol dir independència. J. Collell)»; 71- «A tú (qui non es trist de mos dictats no cur. A. March)»; 72- «¿Visca Catalunya (Puig Deu t'empeny, Oh Catalunya avant!. Verdaguer)»; 81- «Cant d'independència (De ponent, ni vent ni gent)»; 98- «Ascolta (Mon recordar es ma confusió. Ausiás March)».

LA CELEBRACIÓ

El certamen es celebrà el 14 d'agost de 1887 en un luxós envelat aixecat a la plaça del poble. En la descripció que se'ns fa del desenvolupament de l'acte, resulta força evident que el model és el tradicional dels Jocs Florals de Barcelona. Així, es féu una comitiva encapçalada per les autoritats de rigor, el governador civil de la província, el diputat a corts pel districte, i una comissió de l'ajuntament presidida pel primer tinent d'alcalde Eduard Ferrés. Al darrera seguien el rector de la parròquia i diferents delegacions de societats, premsa, poetes premiats i protectors de la festa.

Al fons de l'escenari hi havia el tro per a la reina de la festa en lloc preeminent. A l'escenari hi havia, com era costum en els jocs barcelonins respecte a personalitats de la cultura, quatre rètols amb el nom de vilassarencs il·lustres desapareguts i qui es volia homenatjar. Aquests personatges eren Antoni Pou, Joan Pagès, Jaume Campins i Facundo Roldós.

El governador va obrir el certamen donant pas al president del jurat, Eduard Vidal i Valenciano, que des de la tribuna d'oradors llegí el seu discurs presidencial «arrencant quasi en cada parrafo nutrint y entusiasmant picaments de mans en quals espontáneas demostracions hi prengué part tota la concurrència». Tot seguit, el secretari llegí la memòria. La Flor Natural fou per al poema «La por» d'Emili Coca i Collado. Tot seguit el president proclamà reina de la festa M. del Pilar de Pastors i de Magarola i, als acords de la música, el guanyador, junt amb representants del jurat, acompanyà la reina fins al tron. Llegí l'obra guardonada Víctor Brossa.

La resta de premis es distribuí de la següent manera. El premi ofert per la reina regent fou per a Benigne Pallol i Bianchi amb «Amor de Madre», llegida per Fèlix Batista i Pla. El premi ofert per Víctor Balaguer fou per a l'obra «Joan I», d'Antoni Bori i Fontestà, que la llegí. El premi ofert per Josep Sagasta el guanyà Josep Abril i Suari. El premi ofert per Lluís G. Soler i Pla també fou per Antoni Bori per «La vida del mar», que llegí ell mateix. La ploma d'or la guanyà Antoni Ginebreda amb una composició que portava per lema «L'homme n'est ni ange, ni bête». El premi ofert per Joaquim Valentí el guanyà Àngel Garriga i Boixador, un jove poeta, amb l'obra «Lo Rey del mar», llegint-la ell

mateix i essent rebuda amb molts aplaudiments. El premi ofert per Josep Giribets es concedí a l'obra «Respha» de Jacint Torras i Reyató, que fou llegida per Víctor Brossa. El premi ofert pels vilassarencs de Montevideo el rebé la composició «Lluny de la Pàtria», de Manel Ribot i Serra, que no fou llegida per absència del seu autor. El premi de l'Ateneu Vilassanès de la Classe Obrera el rebé l'obra «Ventatjas que reporta la ensenyansa á la societat en general», de Josep Puig i Cadafalch i Casimir Brugués i Estaper. El premi ofert per Aleix Clapés l'obtingué Frederic Rahola per «El mar latino», i fou llegida per Damàs Calvet a fer-ho. El premi de la Cooperativa Sant Antoni el rebé Manel Ribot i Serra. L'escultura de Torcuat Tassó anà a parar a l'obra «Lo petó», de Conrad Roure, que tampoc era present i fou llegida pel mateix Calvet. El premi ofert per Rafel Monjo l'obtingué l'obra de Joan Duran Vives «Los ignorants son los negres de la casta blanca». El premi de Pere Sitjes Bassa l'obtingué Francesc Ubach i Vinyeta per «Oda a Balmes» i, finalment, el premi ofert per Josep Masriera fou per a Josep Franquesa i Gomis, pel poema «Lo senyor Doctor». L'autor tampoc era present.

Tot seguit el secretari llegí el discurs de gràcies i es cremaren els plec que contenien els noms dels autors no premiats. El governador tancà l'acte a 2/4 d'1 de la tarda.

En el dictamen del jurat es fan una sèrie de consideracions respecte al veredict. Així, es diu que el premi ofert per Jaume Almera fou declarat desert i que també havien d'haver quedat deserts els premis oferts per Josep Giribés i la Cooperativa Sant Antoni, i no haver-se adjudicat el de l'Ateneu Vilassanès, però el jurat acordà de concedir-los. El primer a una poesia bíblica, el segon a un tema lliure i el tercer a un dels treballs en prosa que optava al premi de Rafel Monjo.

Així, resulta que el treball que Josep Puig i Cadafalch i Casimir Brugués havien presentat al premi ofert per Rafel Monjo, director de l'Escola Nàutica Mercantil, al treball sobre els «avantatges que representa l'ensenyament a la societat», rebé el premi ofert per l'Ateneu Vilassanès de la Classe Obrera al «poema que millor demostrí les avantatges que la instrucció reporta a l'obrer», malgrat tractar-se d'un treball en prosa.

Entre totes les composicions que optaven als premis de tema lliure, el jurat diu que no n'hi ha cap que sobresurti per «sas qualitats extraordinarias ni que reveli un gran geni poétich». Però malgrat tot, moltes revelen les bones condicions dels autors. La Flor Natural a «La por», se li atorga «perque presenta alguna novetat en la elecció y desenrotllo del tema que's proposa y corre fluyda y lleugera des de'l comensament al final». La composició «Joan I», d'Antoni Bori i Fontestà, guanyadora de premi, el jurat diu que «te indicis de que ha sigut presentada á altre certámen» i es lamenta. «La vida del mar» ha estat mereixedora del guardó per la «galanura ab que descriu escenas que han de interessar á tots los fills de la costa.»

Respecte a les obres en prosa diu: «La major part son ben acabats y correctes, pero hi manca l'atreviment y, per conseqüència, la novetat que cautiva. En més o ménos grau, tots participen més de la freda disertació acadèmica, que de la nerviositat del polemista que te fé en una idea y trevallà ab energia pera ferla triuñar.» El dictamen és datat a Barcelona l'agost de 1887.

EL DISCURS PRESIDENCIAL

El discurs d'Eduard Vidal i Valenciano va començar justificant la seva participació en el jurat: «... perque en nosaltres ha arribat á esser part integrant de nostra existència l'amor á la terra catalana, y axís com en la vida física se cau asfixiat quan se'ns roba l'ayre dins del qual respirém y vivim, crech que de tristor moririam si se'ns privaba de dedicar tota nostra activitat, tota nostra existència á reconquistar quant havém perdut, ó mellor dit, quant se'ns ha arrebatat».

I afegeix que no s'espera d'ell un discurs ni acadèmic ni inaugural perquè no s'escauen en aquell entorn: «...aquí que tots venim conduïts per lo mateix móvil y guiats al propi fi, aquí que no necessitem esforços per convencer á ningú de la bondat d'aquestes festes (...) crech que lo acadèmic com la etiqueta foren ridiculs. (...) la festa que celebrém, com tots aquests certamens, sols los considero continuïtat d'aquella que tots los anys celebrém á primers de maig,...

Segueix dient que en aquells moments s'estan celebrant jocs arreu del país, la qual cosa és una mostra de la recuperació i de l'arrelament en la població de la llengua catalana i del sentiment catalanista. Però fa un toc d'alerta crític a la proliferació de certàmens i a l'escàs nivell de la producció literària:

«Més aqueixa abundó de certàmens, me fa temer per ells y m'atrevesch á donar desde aquest alt lloch la veu de alerta, (...) Mon resel es de que l'abundó d'aquestes festes literarias vinga en detriment de las mateixas. Lo poble, aquí com per tot, es noveler com la maynada y sol cansarse fins de lo que més li agrada, si se li dona en excés; y d'aquí que temi, que lo qu'avuy acull ab entusiasme, demá ho rebia ab fredor, mes tart ab indiferentisme y d'aquest al descrédit y fins al ridícul, no hi ha mes que un sol pas.»

La producció literària es devalua per l'excés de convocatòries; un mateix poema no premiat es presenta a d'altres fins que guanya. Els autors no tenen temps de treballar a consciència i escriuen qualsevol cosa a fi de poder presentar-se als múltiples certàmens. Diu:

«...y aquesta producció vertiginosa á que se'ls incita, fa que las més de las composicions tingan que anar al certàmen sense haberse madurat y pulit; y moltas vegadas hi ha que rebutjar composicions que de haberse cuydat ab amor, ó compost ab més pulidesa, á bon segur que donarian goig...»

No vol limitar les festes però «sí opino que deurian ordenarse y reglamentarse» i proposa fixar un calendari amb espais de temps suficients entre convocatòries, revisar els temes i renovar-ho periòdicament, en definitiva, una especialització temàtica de cada certamen.

Finalment, «... permeteume tant sols, que avans de assentarme, felicití coralment al poble de Sant Joan de Vilassá, que ha volgut figurar, y per cert que ho fa dignament, en lo llarch catálech dels que han obert certámens per demostrar que la terra catalana, pesia á qui pesia no morirá jamay; perque un poble que á través de las calamitats que sobre ell han caygut y que lluytant ab las ambicions d'uns y lo indiferentisme dels altres ha conservat son carácter y llengua, y ab ella á despit de molts ha pregat á Deu, ha ensalsat la pátria y ha cantat l'amor; aquell poble fassian lo que fassian, diguin lo que diguin, aquest poble no pot morir.»

LES FIGURES DEL CENTRE CATALÀ AL CERTAMEN DE VILASSAR DE MAR

Una de les coses que més sorprèn és la composició del jurat. Era un jurat de prestigi literari i catalanista, que comptava amb tres mestres en gai saber, Damàs Calvet i de Budallès (1836-1891), Frederic Soler i Hubert (1839-1895) i Àngel Guimerà i Jorge (1845-1924); a banda del dramaturg Eduard Vidal i Valenciano (1839-1899) com a president, i el mateix Valentí Almirall i Llozer (1841-1904).

A tenor d'aquests noms, queda clar que el certamen fou més seriós del que podrien semblar uns jocs florals de «comarques». Aquell dia d'agost s'aplegaren a Vilassar de Mar els personatges més rellevants del Centre Català, en plena crisi i reunint els dos sectors enfrontats. En el jurat, d'una banda, tenim el grup dels més progressistes, però menys catalanistes, de Valentí Almirall, amb Frederic Soler i Eduard Vidal, i de l'altra el sector conservador, però més catalanista, que girava entorn del periòdic *La Renaixença*, amb Àngel Guimerà i Damàs Calvet.

Però a més, entre els participants guardonats en el certamen, també trobem membres destacats del Centre Català, alguns vinculats a *La Renaixença* i al Centre Escolar Catalanista, i que en la ruptura optaren per la Lliga de Catalunya. Així trobem Jacint Torras i Reyató, que formà part de la primera junta directiva de la Lliga el 1887; Josep Franquesa i Gomis (1855-1930), de l'entorn de *La Renaixença*, mestre en gai saber i dirigent de la Lliga després de l'escissió; el badaloní Antoni Bori i Fontestà (1862-1912), també vinculat al catalanisme conservador de *La Renaixença* i de *La Veu de Montserrat*, on va col·laborar; l'escriptor nascut a Tiana, Francesc Ubach i Vinyeta (1843-1913), membre del nucli fundador de *La Renaixença* el 1871; Emili Coca i Collado (1848-1920), un col·laborador de *La Renaixença* des dels inicis; o un jove Josep Puig i Cadafalch (1867-1956), destacat dirigent del Centre Escolar Catalanista, escindit. Altres, com Conrad Roure i Bofill (1841-1928), amic i col·laborador de Frederic Soler i d'Eduard Vidal i

Valenciano, que a l'any següent presidí els *Jocs Florals del primer diumenge de maig*, convocats a iniciativa d'Almirall, en oposició als jocs oficials que havien estat ajornats,³ es decantaven més per l'opció d'Almirall.

També entre el nucli organitzador del certamen trobem, lògicament, destacats catalanistes com ara el notari Jaume Arús i Font (1840-1899), nascut a Canet de Mar però resident a Vilassar des del 1878, notable activista que el 1892 participà en l'Assemblea de les Bases de Manresa i fundador, el 1897, de l'Agrupació Catalanista de Vilassar, i l'any següent de l'Agrupació Catalanista de la Costa de Llevant; o el que fou secretari municipal de Vilassar Pere Julià i Sust (1861-1939), un escriptor lletraferit que el 1888 fou dels que signà el missatge a la reina regent, també delegat en l'Assemblea de les Bases de Manresa i que més tard milità en l'Agrupació Catalanista de la Costa de Llevant.

Cal dir que en cremar-se les pliques amb els noms dels autors no premiats en el certamen, desconeixem bona part dels personatges que assistiren a l'acte, i lògicament, alguns també devien ser de relleu en els ambients catalanistes i floralescos. A més, caldria afegir personatges rellevants que degueren participar com a espectadors i que desconeixem.

La major part d'aquests noms vinculats a *La Renaixença* els trobarem poc després, primer en la Lliga de Catalunya i el 1892 en l'Assemblea de les Bases de Manresa. Probablement ens trobem davant un dels darrers, sinó l'últim, dels actes públics del Centre Català abans de l'escissió del Centre Escolar Catalanista, que donà pas a la Lliga i que es produí un mes i mig escàs després de l'estada a Vilassar de Mar.

CONCLUSIÓ

Com ja hem dit, l'interès literari de les obres premiades en aquest certamen resulta escàs, però en canvi, la presència de personatges de primera i segona fila del catalanisme resulta molt interessant. L'agost de 1887 es reuniren a Vilassar de Mar les figures capdavanteres del Centre Català en ple camí cap a l'escissió. Probablement és un dels darrers actes públics on coincideixen les dues tendències enfrontades en el si del Centre abans de la ruptura definitiva.

S'intueix que darrera de la iniciativa de convocar aquest certamen hi havia els homes del catalanisme de Vilassar, un Pere Julià i Sust o un Jaume Arús i Font, per exemple, que temps després trobarem en les reunions de les Bases de Manresa.

Jaume Vellvehí i Altimira
Grup d'Història del Casal. Mataró

NOTES

- 1.- *Certamen de Sant Joan de Vilassá. Any 1887*, Impr. La Renaixensa (Barcelona 1887).
- 2.- La dedicatòria diu: «Al autor premiat D. Joseph Puig y Cadafalch» i ens indica clarament que el llibre fou propietat de l'insigne mataroní i que aquest rebé un premi per alguna obra en prosa que, malauradament no es reproduïx en el volum editat.
- 3.- La divisió política del catalanisme entre el Centre Català i la Lliga de Catalunya traslladà les tensions a l'elecció del consistori dels Jocs de 1888. La candidatura presidida per Marià Aguiló i formada pel baró de Tourtolon, Marcelino Menéndez y Pelayo, Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà i Joaquim Cabot com a secretari, havia estat impulsada per la Lliga i el Centre Escolar Catalanista; mentre que alguns membres del Centre Català presentaren una altra candidatura que resultà derrotada per pocs vots, i que la formaven homes tan diversos com Joan Mañé i Flaquer, com a president, i Josep Balari i Jubany, Josep Lluís Pellicer, Eduard Vidal i Valenciano, Josep Martí i Folguera i Antoni Rubió i Lluch. Un dels motius que enfrontà aquestes candidatures fou l'Exposició Universal. Arran de l'ajornament dels jocs fins a finals de maig per fer-los coincidir amb l'exposició i que fossin presidits per la reina regent, el Centre Català retirà del cartell de premis el que oferia, i Almirall proposà de convocar uns jocs alternatius per a la data tradicional: el primer diumenge de maig. El consistori d'aquells jocs alternatius era clarament republicà, i el formaven Conrad Roure com a president, en substitució de Frederic Soler, Manuel de Lasarte, Josep M. Vallès, Rossend Arús, Joan Bru, Valentí Almirall i Maurici Vidal.

